

контроль підприємців та фермерів, які укладають з селекціонерами ліцензійні угоди для виробництва і маркетингу сертифікованого насіння;

збір і перевірка інформації, пов'язаної з використанням пільг на звільнення від сплати;

збір і контроль інформації для виконання агенцією обробки зібраного матеріалу охоронюваних сортів для висіву;

здійснення колективної системи справляння плати за Farm Saved Seed – насіння для власних потреб;

підтримка законного використання охоронюваних сортів рослин і, зокрема, порушення виключного права через незаконний збут насіння.

Як бачимо, їх діяльність спрямована на регулювання ринку насіння в країні, тим самим приносячи відчутні вигоди для фермерів, селекціонерів та насінницьких компаній.

Вважаємо, що основними шляхами вирішення проблем комерційного обігу насіння і садивного матеріалу та виплат за використання інтелектуальної власності мають бути:

розробка чіткого прозорого механізму отримання ліцензійних платежів на основі реального відображення використання вартості насіння і садивного матеріалу, використовуючи ліцензійні та субліцензійні угоди та їх реєстрацію незалежним органом обліку, нагляду та контролю – насінневою агенцією чи насінневою асоціацією;

підтримка національної селекції за рахунок використання селекційних платежів за Farm Saved Seed – насіння для власних потреб, що використовуються на сьогодні товаровиробниками без погодження із селекціонерами;

запровадження обов'язкової декларації щодо сортових виробничих посівів сільськогосподарськими товаровиробниками, які є власниками землі сільськогосподарського призначення площею від 25 га та більше.

УДК 631.52:664.5; 635.13

Зведенюк А. П., Фучеджи Д. Ф., Жмурко А. Г.

Институт генетики, физиологии и защиты растений АНМ, ул. Пэдурий, 20, г. Кишинев, 2002, Республика Молдова, e-mail: asm_igfpp@yahoo.com

АГРОТЕХНИЧЕСКИЕ ПРИЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ УРОЖАЙНОСТИ И КАЧЕСТВА СЕМЯН ОВОЩНЫХ КУЛЬТУР

Производителям овощной продукции нужны семена и дешевые (конкурентоспособные), и качественные. Следовательно, разработка эффективных, малозатратных приемов производства семян за счет использования новых технологических решений без снижения сортовых и посевных качеств в современных условиях удорожания энергоресурсов является весьма актуальной задачей.

В семеноводстве моркови столовой эффективным приемом является использование зимующей рассады. Для ее получения семена сорта 'Красавка'

высевали 15–16 августа. Укрывали растения белым агроволокном (плотность 23 г/м²) или соломой слоем 10–15 см в первой декаде декабря, снимали в начале апреля. Доля перезимовавших растений под агроволокном составляла 95–100 %. На делянках, замульчированных соломой и открытом участке, в зависимости от года, она составляла соответственно 80–90 и 50–80 %. Выход рассады при выращивании под агроволокном составляет 1,2–1,25 млн/га. Такое количество достаточно для посадки 9–10 га семенников, то есть коэффициент размножения достигает 9–10, а при выращивании семян через маточники (двулетняя культура) не более 3. Из биологических особенностей развития растений следует отметить более интенсивный вегетативный рост в варианте укрытия агроволокном. Так, на дату посадки (8 апреля) растения достигали высоты 25–30 см, имели 5–7 хорошо развитых листа. Растения на открытом участке находились в фазе массового отрастания розетки листьев высотой 10–13 см. Растения, замульчированные соломой, по своему развитию также уступали выращенным под агроволокном. Таким образом, для ранней механизированной посадки лучшие биометрические показатели имела рассада, выращенная под агроволокном. Высаживали рассаду с подливом воды в первой декаде апреля по схеме 90×50 см, густотой 110–130 тыс. шт./га. В дальнейшем уход за семенниками проводили в соответствии с разработанной агротехнологией выращивания семян из маточников. Урожайность семян в рассадной культуре по сравнению с выращиванием из маточников повысилась на 307 кг/га или 92 %. Кроме того, рассадный способ позволяет отбраковывать при выкопке рассады примеси дикой моркови, что практически невозможно в беспересадочной культуре. Наряду с посевными повышаются также и урожайные качества семян, сохраняется морфохозяйственная константность сорта. Выращивание семян из зимующей рассады полностью исключает необходимость применения фунгицидов для защиты растений (рассады, семенников) от болезней, отсутствуют затраты на строительство дорогостоящих хранилищ и хранение маточников. Важным показателем качества семян является их фракционный состав, особенно это необходимо для механизированного односеменного посева. По данным литературных источников, из более 100 товарных партий семян Российской Федерации требованиям к семенам для точного механизированного посева по всхожести отвечали лишь 5,5 %; 57 % партий семян не однородны по размерам и также не удовлетворяют точному посеву (Быковский Ю. А., Шайманов А. А. и др., 2013 г.). Для этих целей семена моркови должны иметь всхожесть не менее 90 % (требования ГОСТ 28676.1–90 – 70 %), размер фракций – 1,5–2,0 мм (существующим ГОСТом не регламентируется). Анализ фракционного состава семян показывает, что наибольший выход семян фракции 1,51–2,00 мм и более 2 мм получен при рассадном способе выращивания – 77 %. Выход данной фракции от семян высадочного способа составил лишь 31 %; доля семян фракций 1,0–1,5 мм была 68 %. Для механизированного односеменного посева их можно использовать лишь после минидражирования.

Для решения проблемы снижения потерь урожая перца сладкого от

пораження вирусними болезнями при его вирощуванні в відкритому ґрунті ефективним виявився прийом, вивчений нами в 2008–2010 рр. на картофелі. Було виявлено, що для отримання безвірусного насінного картофеля ефективно укриття рослин в фазі початку цвітіння агроволокном. При цьому вихід здорових насінних клубней середньої масою 50–60 г склав не менше 350 тис. шт./га, що забезпечує висадку товарного картофеля на площі більше 7 га. Чиста прибуль від запропонованого способу розмноження насінного картофеля становить не менше 10000 долл./га. Укриття рослин перця солодкого сорту 'Подарок Молдови' агроволокном (через 5–6 днів після висадки саджанців) і його зняття в фазах цвітіння – початок технічної зрілості сприяло: підвищенню біологічної активності ґрунту, вміст нітратного азоту збільшувалося з 132–142 до 201–209 мг/кг сухої ґрунту; зниженню інтенсивності світла (освітленості в люксах) вранішні години на 66, днів – 32 % (стільки суттєві відмінності по зниженню освітленості вранішнім порівнянню з денними показателями пояснюється наявністю конденсату на внутрішній стороні агроволокна); захисті рослин від ураження вирусними болезнями (в середньому за роки досліджень ураження вірусами в контролі склало 35–36 %, під агроволокном – 3,2–8,0 %, а в 2013 році відповідно 95–99 % і 2–4 %); запобігання пошкодженням хлопкової совкою; збільшенню кількості репродуктивних органів в 1,5–2,0 рази. Вплив мікроклімату, сформованого під укриттями, позитивно сказалося на урожайності перця солодкого. Товарна урожайність плодів (сорт 'Подарок Молдови') в варіанті зняття агроволокна в початку плодоношення в середньому за 2012–2015 рр. збільшилася на 5,8 т/га або 25,4 %; на сорті 'Рубиновий' – відповідно на 11,0 т/га і 61 %. Збільшення урожайності насіння порівнянню з контролем склало відповідно 21 і 24 %. Ефекту від мульчування ґрунту темним агроволокном або солом'яно через ураження рослин вирусними болезнями не отримано. Позитивні результати отримані від некорневих підживлень перця солодкого біологічними активними речовинами, які проводили в фазах бутонізації, цвітіння і початку формування плодів технічної зрілості. Досліджували спіруліну, енаксил (синтезований в Інституті хімії АН Молдови) і терафлекс. Спостережували деякі відмінності по вегетативному зростанню рослин. В варіантах обприскування вказаними препаратами на 6–8 см збільшувалася висота рослин, вони відрізнялися кращою облиственістю, більш інтенсивною темно-зеленою забарвленням. Відмінностей по стійкості до вирусних болезней не виявлено. Кількість уражених рослин, що характеризуються їх жовтінням, залежно від варіанта досягало 22–25 %. З досліджуваних препаратів найбільший ефект отримано від трікратної некорневої підживлення енаксилем. В середньому за три роки урожайність плодів сорту 'Подарок Молдови' в цьому варіанті збільшилася на 2,1 т/га (17 %), насіння – 17 кг/га (15 %) порівнянню з контролем. Від обробки спіруліною збільшення урожайності плодів склало 1,5–1,6 т/га (14–15 %), насіння – 11–13 %; терафлексом відповідно 1,1–1,3 т/га (10–11 %) і 11 кг/га (11 %). Суттєвих відмінностей якості насіння між

варіантами не виявлено, спостерігається деяка тенденція підвищення маси 1000.

Таким чином, найбільшу життєспроможність семенників і урожайність насіння моркви столової забезпечує спосіб їх вирощування з зимуючої розсади. Накриття рослин перцем солодким агроволокном позитивно впливає на біологічну активність ґрунту, ріст і розвиток рослин і суттєво підвищує урожайність плодів і насіння.

УДК 582.099:58.006

Сиплива Н. О., Тиха Н. В.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, e-mail: nata123456@ukr.net

ДЕКОРАТИВНІ ТРАВ'ЯНИСТІ РОСЛИНИ, ПРИДАТНІ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ ТА МІСЦЯ ЇХ КУЛЬТИВУВАННЯ

Декоративні рослини виконують функцію задоволення естетичних потреб людини. Постійна зміна естетичних потреб вимагає оновлення і збагачення асортименту трав'янистих декоративних рослин. Для благоустрою зелених територій велике значення має багатство декоративних властивостей рослин.

У декоративному садівництві світу використовують близько 60 тис. видів та десятки тисяч сортів, серед яких третину становлять трав'янисті декоративні рослини.

Для досягнення декоративного ефекту, як додаткові до основних видів, застосовують різноманітні сорти, які зовнішніми ознаками значно відрізняються від характерних ознак виду.

Мета досліджень – дослідити кількісний та якісний склад асортименту декоративних трав'янистих рослин (ДТР) та виявити місця їх культивування в Україні. Для досягнення мети були використані загальні методи дослідження: порівняння, узагальнення.

Об'єктом наших досліджень був асортимент ДТР, придатних для поширення в Україні.

За результатами аналізу Державного Реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2016 році (Реєстр) підтримують 167 сортів ДТР, які віднесено до 11 видів, 11 родів, 8 родин, одного відділу Magnoliophyta. Найвищий ступінь сортової різноманітності відмічено у чотирьох родів: *Paeonia* L. – 36 сортів (22,0 %), *Chrysanthemum* L. – 35 (21,0 %), *Callistephus* Cass. – 31 (18,5 %), *Dahlia* Cav. – 24 (14,3 %). Встановлено, що більша кількість родин налічує у своєму складі по одному роду – 6 родин (54,5 % від загальної кількості родів).

Найвищий показник видової різноманітності відмічено у родин: Asteraceae – три види (*Dahlia* Cav., *Callistephus* Cass., *Chrysanthemum* L.) та Liliaceae – два (*Heimerocallis* L., *Tulipa* L.).